

במעשה שלא יוכל להנצל שהדין הוא שימות ולא יעבור. ומה ששניהם שותים אף ששניהם ימותו, הוא מחמת שגם השני מחוייב שלא לשתות כדי שלא יסולק אפשריות הצלתו וממילא מוכרחין שניהם לשתות ויחיו חיי שעה אף שאח"כ ימותו שניהם. והו' טעם בן פטורא וא"צ קרא ע"ז כי הוא מוכרח מאותו הטעם עצמו דיהרג ואל יעבור ברציחה. ובאם לא יועילו לשניהם אף לחיי שעה ולאחד מגיע לישוב מטופקני בדעת בן פטורא ומסתבר שיודה בזה בן פטורא.

ובא ר"ע ולימד וחי אחיך עמך חיך קודמין לחיי חברך פי' שאין עליו חיוב צדקה כשצריך הוא עצמו להדבר כאותו צורך שצריך העני וא"כ כיון שהמים שלו לא עמדו אלא לעצמו כיון שגם הוא מהלך בדרך ולכן אף שכאן עושה מעשה במה ששותה ואינו מניח לחברו לשתות הוא כבלא מעשה מאחר שאינו מחוייב ליתן וא"כ רשאי לשתותם אף שיחסר לחברו וממילא ליכא כאן תרתי אלא חדא נגד חדא ולכן מאי חזית דדמא דחבראי סומק טפי כסברת התוס' כשהוא בלא מעשה.

ומסתבר שגם בן פטורא מודה בדבר שצריך הוא עצמו ויש אחר עני הצריך לזה ואין בזה פק"ג שלא יהיה מחוייב מדין צדקה ליתן להאחר דלא מסתבר שיפלוג אדין אבדתו ואבדת אחרים שאבדתו קודמת. וכן יודה בהא דנדרים דהא לא איירי שם באופן פק"ג דלא יפלוג ר' יוסי לומר שכביסתן קודמת לחיי אחרים כשאיכא פק"ג דעכ"פ בכביסתן איכא רק צערא טובא כדאיתא שם בר"ן. וגם אם היה גם בכביסה פק"ג אין פליגי רבנן דמ"ש פק"ג דשתיה מפק"ג דכביסה. אלא ודאי דלא איירי בפק"ג אלא בצערא טובא דלרבנן צער השתיה עדיף מכביסה שזה אפשר לבא לידי חולשת הגוף ולכן נקרא זה חיי אחרים ור' יוסי סובר דצערא טובא שיש מכביסה הוא ג"כ מביא לפעמים לידי שעמומיתא שג"כ הוא כחיי גפש. וגם עיין בתוספתא סוף ב"מ שא"ר יוסי בהמתן קודמת לחיי אחרים ואם איירי בפק"ג אין סובר דבהמתן קודמת אלא איירי רק מצערא טובא שלכן יש מקום לומר דבהמתן קודמת דג"ז הוא צערא טובא ויכול לבא גם לידי צער הגוף כשלא יהיו הבהמות. והטעם פשוט דהא ודאי שאסורין ליקח בעצמן בלא רשות הבעלים מדין גזל רק שעל הבעלים יש מדין צדקה חיוב ליתן להם וכיון שצריך לעצמו אין עליו חיוב זה דמהיכי תיתי יהיה עדיף חברו מעצמו. וגם יש למילף זה ממה שאבדתו קודמת וגם הא תקרא דלא יהיה בכ אביון נכתב בהלואה ובצדקה. וממילא חיהן קודמין לחיי אחרים לכו"ע.

ורק כשימות שהוא פק"ג פליג בן פטורא משום דכשאיכא פק"ג הא רשאי ליקח גם בעצמו בלא רשות הבעלים דאין לך דבר שעומד בפני פק"ג דרק לענין תשלומין יש שמחייבי עיין בתוס' ב"ק דף ס' ועיין ברי"ף ונ"י שם דף קי"ז וברמב"ם פ"ח מחובל ה"ב ובראב"ד שם ובחור"מ סי' שפ"ח סעי' ד' ובסמ"ע ושי"ך שם. ונמצא שאין צורך להשני שהאחד שיש לו המים יתחייב ליתן לו אלא אדרבה האחד שיש לו המים צריך להדין שכיון שהמים שלו אין לאחרים רשות ליקח שלכן יהיה לו רשות לשתות בעצמו ולא ליתן להשני, לכן כיון דסובר דמה שכשהוא בעצמו צריך אינו מחוייב ליתן לאחר העני הוא מטעם שלא עדיף חברו ממנו דאף אם יליף זה מקרא דלא יהיה בכ אביון נמי סובר שהוא מטעם זה לכן לא שייך זה אלא לענין שאינו מחוייב ליתן וממילא יהיה על האחר איסור גזל ויהיה לעצמו אבל בהא דהמים שלא יהיה מחמת זה איסור גזל ואין צורך להיבוי ליתן אין כאן טענת שלא עדיף חברו ממנו לאסור על חברו ליקח דהא אדרבה לא עדיף הוא מחברו וממילא יהיה עליו חיוב צדקה להנחתו ליקח כיון דבעצם יש כאן מצות צדקה וממילא אסור לו לשתות ולגרום בזה שחברו ימות דיהיה תרתי נגד חדא ומאחר שגם חברו מחוייב ישתו שניהם לחיי שעה.

ובא ר"ע וחידש דלא נאמר כלל מצות צדקה כשצריך בעצמו ואינו כמחוייב רק שאין בידו לקיים כגון מצות לולב וכדומה שאף כשאין לו ודאי הוא מחוייב רק שהוא אנוס מלקיים, אלא דאינו מחוייב כלל בצדקה אלא כשיש לו יותר ממה שצריך לעצמו לאותו הצורך ולכן אין כאן תרתי אלא חדא נגד חדא וממילא רשאי אף באלמות שלא ליתן דמאי חזית דדמא דחבראי סומק טפי כדלעיל. ומסתבר דלר"ע יהיה אסור להשני לחטוף ולשתות דכיון דרשאי שלא להנחתו ליקח אף במעשה א"כ יכול לעכבו גם בדין גזל דאף נדחה מפני פק"ג אבל הכא הא יהיה תרתי נפש וגזל נגד חדא. ועיין במהרש"א בח"א שבאם המים של שניהם גם לר"ע ישתו שניהם כדסובר בן פטורא ופשוט שכונתו אף שהוא ביד אחד והוא מטעם דיהיו תרתי גזל ונפש נגד חדא כדבארתי.

ועיין בר"ן נדרים שכתב שתייתן קודמת דחיהן קודמין כדדרשינן בריש אינהו נשך, ולמה שבארתי גם בן פטורא יודה בזה. וגם הגר"א ביו"ד סי' רנ"א סק"ו כתב על הא דכתב הרמ"א פרנסת עצמו קודמת לכל אדם נמי ציין להא דבא ר"ע ולימד חיך קודמין ולמה שבארתי גם בן פטורא יודה ובפרט שהגר"א הביא גם הא דאבדתו קודמת שלא מצינו שיש חולק

מצות לא תעשה

מצוה רצ"ה הזכיר מקחת כופר מן הסורג בשוגג כדי שנקטור אותו מגלות אבל יגלה עכ"פ והוא אמרו לא תקחו כופר לגוס אל עיר מקלטו והתבאר משפטי מלוה זו במכות : (אלה מסעי . הלכות רוח פ"ח)

מצוה רצ"ו הזכיר מקחת כופר מן הסורג במזיד אבל יסג עכ"פ והוא אמרו לא תקחו כופר לגפס רוח אשר הוא רשע למות וכבר התבאר משפטי מלוה זו במכות : (אלה מסעי . הלכות רוח פ"ח)

מצוה רצ"ז הזכירו מלהתרגל בהלל נפש אחד כשנראהו בסכנת מות או ההפסד ויהיה לו

יכולת להצילו כמו שהיה עובע בנהר והנחנו נדע לשחות ויכול להצילו או יהיה עובד כוכבים משתדל להרגו ויכול לבטל מתשבתו או לדחות ממנו נזק ובאה האזהרה באמרו לא תעמוד על דם רעך . וכבר אמרו שמי שיכבש עדות חללו גם כן זאת האזהרה כי הוא רואה ממון חברו אבד והוא יכול להחזירו אליו באמרו האמת וכבר בא בזה הענין גם כן אם לא יגיד ונשא עונו ולשון ספרי מנין שאם אדם יודע לו עדות שאין אדם רשאי לשחוק תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך ומנין שאם רחית אוחו עובע בנהר או חיות או לסטים באין עליו שאתה חייב להצילו תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך ומשפטי מלוה זו כבר התבאר בסנהדרין :

(קדושים מהיו . הלכות רוח פ"ח)

מצוה רצ"ח הזכירו מהניח המוקשים והמכשולות בארצנו ובביתנו כדי שלא ימותו בהם בני אדם והוא אמרו ולא תשים דמים בביתך ולשון ספרי ועשית מעקה זו מלות עשה ולא תשים דמים זו מלות לא תעשה וכבר התבאר משפטי מלוה זו בפ"ח משקלים ובסדר נזיקין : (כי תאלץ)

מצוה רצ"ט הזכיר מהכשיל קלחנו והוא שאם ישאלך אדם עלה בדבר נפחה בו ובאה האזהרה מלרמותו ומהכשילו אבל חזירנו על הדבר שתחשוב שהוא טוב וישר והוא אמרו ולפני עור לא תתן מכשול . ולשון ספרי לפני שהוא סומא בדבר ויטול עלה ממך אל תתן לו עלה שאינה הוגנת ולאו זה כולל גם כן מי שיעבור על עברה או יסבב אותה כי הוא יביא האיש ההוא לעין ובעזרתו הכשילו וחזר עוד ויפתחו ויעזרו להשלים עברתו או יכין לו סבת העברה ומאלו הפנים אמרו במלה ולוה ברבית ששניהם יחד עוברים משום ולפני עור לא תתן מכשול כי כל אחד משניהם עזר את חברו והכין לו להשלים העברה ודברים רבים מאד מזה המין יאמרו בהן עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול ופשטיה דקרא כמו שזכרנו תחלה : (קדושים מהיו . הלכות רוח פ"ח)

מצוה רצ"י הזכירו מהניח המוקשים והמכשולות בארצנו ובביתנו כדי שלא ימותו בהם בני אדם והוא אמרו ולא תשים דמים בביתך ולשון ספרי ועשית מעקה זו מלות עשה ולא תשים דמים זו מלות לא תעשה וכבר התבאר משפטי מלוה זו בפ"ח משקלים ובסדר נזיקין : (כי תאלץ)

מצוה רצ"י הזכיר מהכשיל קלחנו והוא שאם ישאלך אדם עלה בדבר נפחה בו ובאה האזהרה מלרמותו ומהכשילו אבל חזירנו על הדבר שתחשוב שהוא טוב וישר והוא אמרו ולפני עור לא תתן מכשול . ולשון ספרי לפני שהוא סומא בדבר ויטול עלה ממך אל תתן לו עלה שאינה הוגנת ולאו זה כולל גם כן מי שיעבור על עברה או יסבב אותה כי הוא יביא האיש ההוא לעין ובעזרתו הכשילו וחזר עוד ויפתחו ויעזרו להשלים עברתו או יכין לו סבת העברה ומאלו הפנים אמרו במלה ולוה ברבית ששניהם יחד עוברים משום ולפני עור לא תתן מכשול כי כל אחד משניהם עזר את חברו והכין לו להשלים העברה ודברים רבים מאד מזה המין יאמרו בהן עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול ופשטיה דקרא כמו שזכרנו תחלה : (קדושים מהיו . הלכות רוח פ"ח)

מצוה רצ"י הזכירו מהניח המוקשים והמכשולות בארצנו ובביתנו כדי שלא ימותו בהם בני אדם והוא אמרו ולא תשים דמים בביתך ולשון ספרי ועשית מעקה זו מלות עשה ולא תשים דמים זו מלות לא תעשה וכבר התבאר משפטי מלוה זו בפ"ח משקלים ובסדר נזיקין : (כי תאלץ)

מצוה רצ"י הזכיר מהכשיל קלחנו והוא שאם ישאלך אדם עלה בדבר נפחה בו ובאה האזהרה מלרמותו ומהכשילו אבל חזירנו על הדבר שתחשוב שהוא טוב וישר והוא אמרו ולפני עור לא תתן מכשול . ולשון ספרי לפני שהוא סומא בדבר ויטול עלה ממך אל תתן לו עלה שאינה הוגנת ולאו זה כולל גם כן מי שיעבור על עברה או יסבב אותה כי הוא יביא האיש ההוא לעין ובעזרתו הכשילו וחזר עוד ויפתחו ויעזרו להשלים עברתו או יכין לו סבת העברה ומאלו הפנים אמרו במלה ולוה ברבית ששניהם יחד עוברים משום ולפני עור לא תתן מכשול כי כל אחד משניהם עזר את חברו והכין לו להשלים העברה ודברים רבים מאד מזה המין יאמרו בהן עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול ופשטיה דקרא כמו שזכרנו תחלה : (קדושים מהיו . הלכות רוח פ"ח)

מצוה רצ"י הזכירו מהניח המוקשים והמכשולות בארצנו ובביתנו כדי שלא ימותו בהם בני אדם והוא אמרו ולא תשים דמים בביתך ולשון ספרי ועשית מעקה זו מלות עשה ולא תשים דמים זו מלות לא תעשה וכבר התבאר משפטי מלוה זו בפ"ח משקלים ובסדר נזיקין : (כי תאלץ)

מצוה רצ"י הזכירו מהניח המוקשים והמכשולות בארצנו ובביתנו כדי שלא ימותו בהם בני אדם והוא אמרו ולא תשים דמים בביתך ולשון ספרי ועשית מעקה זו מלות עשה ולא תשים דמים זו מלות לא תעשה וכבר התבאר משפטי מלוה זו בפ"ח משקלים ובסדר נזיקין : (כי תאלץ)

ובאה האזהרה מהוסיף בהנחתו ואפי' הכאה אחת נוספת עו השערת הדיין שיוכל לסבול והוא אמרו כדי רשעתו במספר מ' יכנו לא יוסיף . ולשון ספרי אם הוסיף עובר בלא תעשה אין לי אלא שמוסיף על המ' מנין על כל אומד ואומד שתמדוכו בית דין תלמוד לומר לא יוסיף פן יוסיף ומזאת אזהרה היא אזהרה מהכות כל איש מישראל אם החוטא לנו מזהרין שלא להכותו שאר כל אדם לא כ"ש וכבר הזכירו מלרמוז להכות אפי' לא יכה אמרו (סנהדרין דף כ"ח ע"ב) כל המגביה ידו על חברו נקרא רשע שנאמר ויאמר לרשע למה תכה רעך : (כי תאלץ)

מצוה ש"א הזכיר מהיות רכיל והוא אמרו לא תלך רכיל בעמך אמרו (ספרא) לא תהא רך בדברים לזה וקשה לזה ד"ה שלא תהא כרוכל שטוען דברים והולך ובכלל לאו זה אזהרה מהולאת שם רע : (קדושים מהיו . מדע הלכות דעות)

מצוה ש"ב הזכיר משנא קלחנו את קלחנו והוא אמרו לא תשנא את אחיך בלבבך . ולשון ספרי לא אמרתי אלא שנאה שבלב אמנם כשהראה לו השנאה והודיעו שהוא בוגד אוחו אינו עובר על זה הלאו אבל על לא תקום ולא תעורר ועובר על עש' והוא אמרו והלכות לרשע כמון אבל שנאת הלב היא חטא חזק יותר מן הכלל : (קדושים מהיו . מדע הלכות דעות)

מצוה ש"ג הזכיר שלא לבייש קלחנו את קלחנו וזהו הנקרא מלביין פני חברו ואזהרה שבאה בזה הוא אמרו הוכח תוכיח את עמיתך וגו' ובספרי מנין שאם הוכחתו ד' וס' פעמים שיחזור ויוכיח ת"ל הוכח תוכיח יכול אפי' אחת מוכיחו ופניו משתנות ת"ל ולא תשא עליו חטא אמנם הפשט הוא שהזכיר שלא תחשוב לו עון ותזכרהו :

מצוה ש"ד הוא שהזכיר שלא לנקום קלחנו מקלחנו והוא שתעשה מעשה אחד ולא תאור מלחפש אחריו עד שתגמלהו כמעשהו הרע אשר יביאנו כמו שהביאך והזכיר מזה באמרו לא תקום ובספרי עד היכן הוא כחה של נקימה אמר לו השאילני מגלך ולא השאילני ולמחר אמר לו השאילני קרדומך ואומר לו לא תשאילך כדרך שלא השאלתני מגלך לכך נאמר לא תקום ועל זה הדמיון הדיקש בכל הענינים :

מצוה ש"ה הזכירו שלא לנטור ואע"פ שלא נשלים לו גמול והוא שזכור לו העון שחטא החוטא והוא אמרו לא תטור . ולשון ספרי עד היכן הוא כחה של נקימה אמר לו השאילני מגלך ולא השאילני ולמחר אמר לו השאילני קרדומך ואומר לו היגך ואינו כמותך לכך נאמר ולא תטור :

מצוה ש"ו הזכירו שלא לנטור ואע"פ שלא נשלים לו גמול והוא שזכור לו העון שחטא החוטא והוא אמרו לא תטור . ולשון ספרי עד היכן הוא כחה של נקימה אמר לו השאילני מגלך ולא השאילני ולמחר אמר לו השאילני קרדומך ואומר לו היגך ואינו כמותך לכך נאמר ולא תטור :

מצוה ש"ז הזכירו שלא לנטור ואע"פ שלא נשלים לו גמול והוא שזכור לו העון שחטא החוטא והוא אמרו לא תטור . ולשון ספרי עד היכן הוא כחה של נקימה אמר לו השאילני מגלך ולא השאילני ולמחר אמר לו השאילני קרדומך ואומר לו היגך ואינו כמותך לכך נאמר ולא תטור :

מצוה ש"ח הזכירו מהניח המוקשים והמכשולות בארצנו ובביתנו כדי שלא ימותו בהם בני אדם והוא אמרו ולא תשים דמים בביתך ולשון ספרי ועשית מעקה זו מלות עשה ולא תשים דמים זו מלות לא תעשה וכבר התבאר משפטי מלוה זו בפ"ח משקלים ובסדר נזיקין : (כי תאלץ)

מצוה ש"ט הזכירו מהניח המוקשים והמכשולות בארצנו ובביתנו כדי שלא ימותו בהם בני אדם והוא אמרו ולא תשים דמים בביתך ולשון ספרי ועשית מעקה זו מלות עשה ולא תשים דמים זו מלות לא תעשה וכבר התבאר משפטי מלוה זו בפ"ח משקלים ובסדר נזיקין : (כי תאלץ)

מצוה ש"י הזכירו מהניח המוקשים והמכשולות בארצנו ובביתנו כדי שלא ימותו בהם בני אדם והוא אמרו ולא תשים דמים בביתך ולשון ספרי ועשית מעקה זו מלות עשה ולא תשים דמים זו מלות לא תעשה וכבר התבאר משפטי מלוה זו בפ"ח משקלים ובסדר נזיקין : (כי תאלץ)

מצוה ש"יא הזכירו מהניח המוקשים והמכשולות בארצנו ובביתנו כדי שלא ימותו בהם בני אדם והוא אמרו ולא תשים דמים בביתך ולשון ספרי ועשית מעקה זו מלות עשה ולא תשים דמים זו מלות לא תעשה וכבר התבאר משפטי מלוה זו בפ"ח משקלים ובסדר נזיקין : (כי תאלץ)

הלכות שבת סימן שש

לחצר זו ויבא (ה) (א) לירי סכנה (ב) מכבין כדי שלא תעבור : ב יאין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב (ג) אפי' תי' מ' עוברי כוכבים וישראל אחד בחצר (ד) ופירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם ספולת מפקחין כיון שנשארו (ה) קביעות הראשון במקומו חשבינן ליה * (ו) כמחצה על מחצה אבל (ז) אם (ב) נעקרו כלם ובשעת עקירתן פירש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו אין מפקחין עליו שכיון שנעקר * קביעות הראשון במקומו אמרינן כל דפריש מרובא פריש : ג ימי שנפלה עליו ספולת (ח) (ח) ספק ח' ספק ט' ספק ז' הוא שם ספק אינו שם (ג) מפקחין עליו אע"פ שיש בו כמה ספיקות : ד יאפילו מצאוהו מרוצץ ישאינו יכול לחיות * אלא לפי שעה

מפני תחילת אלו ממו זיון מח שב ידר שיי כל

א

תכ' ואם ח' אלו

לה את עליו ישר דמו לה (י) דהו דכי קני' דב' ש"כ יולג' או" נגד השו מנה האו כשו סכו הדי

(א)

(ח)

שערי תשובה

(א) ספק ח' כו'. ועיין בסו"ת קול בן לוי סימן ב' בפרי או ס' ידוע שהוא מרעא אלא שיש לספק אם הוא זה או אחר העלם דגם כספק כזה מתללין שבת משום סכנה ועיין באשל אכרסם מתשובת גו"ר מ"ש כזה : (ב) נעקרו. ותיעוק שנמלא בעיר שרובה עובדי כוכבים אין מחללין אחר הרוב עיין בא"ע סימן ד' סל"ד והא"י נעקרו ר"ל כולם כזה אחר זה דלוי בבת אחת הא נמי קביעי או"ה מ"א : (ג) מפקחין הכא במחירת בענין שמתר להרגו אם נפל עליו גל אין מפקחין עליו דגברא קטילא הוא רמנ"ס הלכות גנבה ועיין בח"מ סימן

באור הלכה

* כמחצה. וראיתי בחידושי הריב"ז לכתובות ט"ו שכתב דלא אמרינן הכי רק סיבי דזה שפירש ה"ס דעתו לחזור לחבורה אבל אם לא היה דעתו לחזור אמרינן ביה כל דפריש מרובא פריש ולא ראייה זה כשאר סופקים : * קביעות הראשון. הנה המחבר סתם כזה כה"ר"ף נכפי מה שפירשנו הכ"ץ והר"ס (ת) והרמב"ם והר"ש וביטת רש"י בזה סוף דכל זה היינו דוקא אם אותו האדם לא הלכו כולם לאותו חצר השני אבל אם הלכו דרך חצר השני [אע"פ שלא נתחברו ביחד לדבוי דומה קביעי אלא הלך כל אחד לדרכו ריעב"ה כביאור דברי רש"י] ונפל מפולת על אחד מהן מפקחין דמאוס הומרא דנשטו דייניק לכו קביעי ותוס' שם ביומא מתויקין ג"כ בשעת רש"י אלא דסופסו בזה דאפילו עברו דרך החצר בזה אשר זה ובאותו שנהל המפולת כבר עברו רובם או ט' ולא נשאר אלא אחד נמי מפקחין דכיון דעסם אחת היו באותו חצר דייניק לכו קביעי ממש דאפילו לא נשאר אלא אחד לא בטל הקביעות ועיין בספר תוספת יום הכפורים למהר"ם בן חביב ובתקנת ארם ואפ"ג דלא שייך הכא הטעם הלל שבת אחת כדי שישמרו שבתות הרבה משום דלאו דוקא שבת ה"ס שאר מלות כמו שכתב המחירי ביומא וי"ל ואע"פ שכתב שתי אפ"ר לו לחיות אפילו עשה אחת שבתא ששם ישוב כלבו ויהודה ע"כ אמנם באמת נראה דכל זה הוא לטעמא בעלמא אבל לדינא לא תלוי כלל במלות דאין הטעם דדחיק מלות אחת בשביל הרבה מלות אלא דחיק כל המלות בשביל חיים של ישראל וכדיליף לה שמואל מוחי בהם כדכתב הרמב"ם פ"ב מהלכות שבת שאין משפטי התורה נקטם בעולם אלא רחמים וחסד ושלוש בעולם וכמו כן לכל שני תנאי דיליף לה ממונה וממילא וממחירת מוכרת דאחיים של אדם קפיד רחמנא (כר מההיא דחלל שבת אחת וכו') וכן מוכרת לשמואל דאמר גבי חיטוק מושלך ככוכ ח"י דמפקחין אע"פ דעל פי דין יוס' ח"י גמור ולא יקיים שום מלוס אע"פ כיון דבפקות נשם אין הולכין אחר הרוב מיישק שמה מירשגו הוא. וג"פ ברור דאפילו קטן מרוצץ נמי מחללין אע"פ דלא ישמור שבתות גם לא יתורה ולא יבוא לכלל גדול אע"פ מחללין וכמו ה"ס תרש ובוטה אע"פ דאין בני מלות מ"מ מחללין עליהם דהא דלא מקיימי מלוס הוא משום אוסייבו ולא נשק מכלל זה אלא ישראל מומר להפקיע דעובר כמורד אבל חכם ושוטה התורה פטרינו מחמת אוסייבו ומלבד זה גבי חכם ושוטה פשיטא דמחללין עליהם שבת דהא אפילו נהרגין עליהם דגם הם בכלל איש כי יכה כל נפש כל דהוא נשם כמו קטן וגם הם בכלל לא תעמוד על דם רפך כשאר ישראל וכסידור אפרים תורה לא תקלל חכם ומלקין עליהם (אע"פ דישאל רשע מותר לקלל שאני תוס' דכתבי ונשיא בעמך בטוסיא מעשה עמך) ומלקות נמי מומי מיתתם הם כמבואר בספרדרין דף י'. ולא ידעתי פה ה"ס לבעל הלכות קטנות שכתב בזה אם מחללין ואם הורגין עליו ודבריו תמוסים מאד ע"ש היעב. ודע עוד דה"ס כוסס נמי מחללין עליו בפקות הגל או אם רופא אומר שסממנים אלו יועלו לו להחריץ נמי גוסס הוא וגרע מגוסס דליכא בוס אפילו מיוטוי דמיטויי אע"פ משום חיי ששם מחללין עליו וכמו כן גוסס וכ"כ הא"ס בשם סמ"ג וסמ"ק וי"ל מלאוזה ח' אע"פ שנתרוץ מוחי ואיני יכול לחיות כ"א מטעם מפקחין עליו ומולאין אותו לחיי

שער הציון

(א) רס"י : (ב) גמרא ותוספות : (ג) סיט לרוב הסופקים דס"ל כר"ש עיין סוף סימן סל"ד : (ד) גמרא : (ה) מ"מ וכ"כ פאחרונים : (ו) כס"ג ותוס' יומא פ"ה ומשום דהוא מה"ת אך ק"ק ח"כ אפילו בפריש מקלתיבו נמי וכבר נתקדם בוס הפמ"ג אכן בר"ן פרק יוס"כ לא ביאר שום טעם רק משום הומרא דספ"ג לא אוליק בתר רובא ע"ש : (ז) מ"א בשם א"ס וכפי שם שביארו בבית ארם שער סקבות סימן מ"ס ע"ש :

לח ב מיי"ט מ"ט מ"ט
חול בשבת וכו' וכו'
בכל שבת שבת
משפט יד סוף קב
משפ"ט א :

לח ב מיי"ט מ"ט מ"ט
י"ד סוף קב משפ"ט א
לח ב מיי"ט מ"ט מ"ט
הוא בל שבת וכו'
לח ב מיי"ט מ"ט מ"ט
סוף קב משפ"ט א :

רבינו תנאל

שאין מתרפאין מן א"ת
שאין אהו ואם לו
סוף קב משפ"ט א
כי היכי דשאל לריד
שאלו למתא אורחא
אורי לאורעי נפשיה :
אורי דבב"ה אבר רבי
ויהוה ויהוה סוף קב
סוף קב משפ"ט א
והיא מת מתרפאין לחיי
שעה לא תישגין איני
והנינא לא ישא ויתן
ארם עם הנינא וכו'
מתרפאין מן ואפילו
לחיי שעה ומשנה בן
רמא בן אהרן רבי
ישמעאל שחיבשו נפש
ובא יעקב איש כפר
(סמא) [סמא] [סמא]
ולא תיתיר רבי ישמעאל
דבר א"ת דבתי ור
בום ולא שיפוט בה
דני מילי בעצמו אכל
בפרהסיא לא דחריא
דתי רבי ישמעאל אומר
מנין שאם אומרים לו
לחיים ע"כ ד עבודת
כוכבים ו א 5 תורה
שיהיה ואל יעבור מ"ל
וחי בהם ולא שיפוט
בהם אכל אכל בפרהסיא
ת"ל ולא תחלו את שם
קד ש"י ותרקעין את
דחריא או מתרפאין מן
אפילו לחיי שעה מן
דמינין כגון יעקב איש
(סמא) [סמא] [סמא]
מ"ן ומהו שעה פרישות
שכחו ושכחו הכי אמר
לשאר ולת עשתי
אמר רבי יהוה כל

(א) נחלה דל"ט ס"ט
דפי לך וס"ט ו' ר"ע
(ב) מ"ט מ"ט

הנהגות הב"מ

(א) נגרה ודלי מת
מתרפאין מן ודלי מת
מתרפאין מן הילכת מיי
סוף קב משפ"ט א
מ"ט מ"ט (א) י"ד סוף קב
מ"ט מ"ט (א) מ"ט
מ"ט מ"ט (א) מ"ט
מ"ט מ"ט (א) מ"ט
מ"ט מ"ט (א) מ"ט

[ומי] חסות לקח נה
ד"ה ח' בלגה וחוסות
שמות י. ד"ה דחמ"ה

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

לחיי שעה לא תישגין והא דלמדין ביומא (דף ס"ט) משקפין
עליו את הגל בשבת לחם לחיי שעה אלא תישגין דליכא
למימר דהא ויהא עבדין לעובתו דהאס אם לא תחוש ימות והא
אם תחוש ולא יתפארו מן העובד כוכבים ודלי ימות וכו' וכו' שבקין

הוראי למיעבד הכסף : לא ישא
ויתן עם המינים : פי' להאריך עמהם
בדברים פן ימשכוהו : **שני** מיעוט
דמשכא ללאורה משמע לחיי מרופא
וממחא שמתרפאין מן מ"מ מן
המינין אכור להתרפאות שום חולי
ול"ת דהא לקמן (דף כ"ה) בשמעיין
י' אכור קיבל סמח מן יעקב מינאה
ר' דהף במינים לא אכור אלא
בפרשה שמזכיר בה עם עבודה
כוכבים ואומר שהעובד כוכבים
מועלת לך ובהא דלי אחי להאכורי
ואכור כי הוה דירושלמי דהא מתעשה
בר"א בן רמא בן אחורו של רבי
ישמעאל שביטשו נפש ובה יעקב איש
כפר סכעא שמו לפראורו בשם רבי
ולא הניחו רבי ישמעאל וכן אם
אמר הרופא אפילו לחיי מין קח
מונים של עבודה כוכבים פלוגות או
מונים שלפני עבודה כוכבים אכור
דלמדין פרק כל שעה (פסחים דף
כ"ה) בכל מתרפאין חוץ משהו פרי
ואורי דמירי כגון שאומר לו שחיה
מ"ס או חיה ע"מ מועילין ולא חיה
כגון ע"י שד שמתעשה כי לפעמים י
כח ביד שדים להטעות כדי לקרס
כדלחא לקמן פרק ר' ישמעאל (דף
כ"ה) דהוה בית עבודה כוכבים דלי
הוה מנין ע"כ ד עבודת
כוכבים ו א 5 תורה
שיהיה ואל יעבור מ"ל
וחי בהם ולא שיפוט
בהם אכל אכל בפרהסיא
ת"ל ולא תחלו את שם
קד ש"י ותרקעין את
דחריא או מתרפאין מן
אפילו לחיי שעה מן
דמינין כגון יעקב איש
(סמא) [סמא] [סמא]
מ"ן ומהו שעה פרישות
שכחו ושכחו הכי אמר
לשאר ולת עשתי
אמר רבי יהוה כל

סבר שזילי משאיל לו כי היכי דמשאיל לו
משאיל לאיניש אחרניא ואחא הוה גברא
לאורעי נפשיה [אמר] "רבא א"ר ויהוה ואמרי
לה אמר רב הדרא אמר ר' יוחנן "ספק חי
ספק מת אין מתרפאין מהן ודאי מת
מתרפאין מהן (א) מת האיכא חי שעה לחיי
שעה לא תישגין ומנא תימרא דלחיי שעה
לא תישגין דכתיב °אם אמרנו נבוא העיר
ודרעב בעיר ומתנו שם והאיכא חי שעה
אלא לאו לחיי שעה לא תישגין מתיבי לא
ישא ויתן אדם עם המינין ואין מתרפאין
מהן אפילו לחיי שעה *מעשה בבן דמא בן
אחרו של ר' ישמעאל שהבישו נפש ובא
יעקב איש כפר סכעא לרפאורו ולא הניחו ר'
ישמעאל וא"ל ר' ישמעאל אחי הנח לו וארפא
ממנו ואני אביא מקרא מן התורה שהוא
מורה ולא הספיק לגמור את הדבר עד
*שיצתה נשמתו ומת קרא עליו ר' ישמעאל
אשריך בן דמא שגופך מהור ויצתה נשמתך
במהרה ולא עברת על דברי חביריך שהיו
אומרים °ופורץ נדר ישבנו נחש בשר
מנות דמשכא דחיי למימשך בתרייהו אבר
מר לא עברת על דברי חביריך שהיו
אומרים ופורץ נדר ישבנו נחש איהו נמי
הויא מרקה *חייא דרבנן דלית ליה אסותא
כלל ומאי ה"ל למימר °וחי בהם *ולא שימות
בהם ור' ישמעאל הני מילי בצינעא אבל
בפרהסיא לא התניא *היה רבי ישמעאל
אומר מנין שאם אומרים לו לאדם עבוד
עבודה כוכבים ואל תהרג שיעבוד ואל
יהרג ת"ל וחי בהם ולא שימות בהם יכול
אפילו בפרהסיא ת"ל °ולא תחלו את שם
קדשי אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן *כל
השבת אין מתרפאין מהן ואיכא דאמרי אמר רבי כל
מכה

הוא מתרפאין מן חיי
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'

אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'

אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'

סבר . העובד כוכבים : שזיל קא משיל . האי ישראל מולד בעי
לחיתכו נאזיל לא סמך על שזיל קא משיל לכסויה אם אמר לו
אחא : [ספק חי ספק מת] חולי סמך לא ירפאו רופא ספק יחיה
ספק ימות אין מתרפאין מהן לעובד כוכבים ודלי קטיל ליה ומוטב
תורה אור שינא חולי יחיה : ודלי מת מתרפאין *

היכא דרעין שאם לא ירפאו ימות
ואין כאן ישראל לרפאותו מתרפאין
מהן לעובד כוכבים מאי עביד ליה
הא בללו הכי מייית ושמה ירפאט
העובד כוכבים : חי שעה . שהעובד
כוכבים ממחר להמיתו ושמה יוס אז
יומים ויחיה : אם אמת נבוא העיר *
בארבעה אנשים מורעים כתיב אם
*אמר נבוא העיר והרעב בעיר ומתו
שם ואם ישבנו פה ומתנו ועתה לנו
ונפלה אל מחנה ארם אם ימיתו ונחיה
ואם ימיתנו ומתנו : [והאיכא חי שעה]
ומיחה מיד : לא תישגין . הואיל
וכופו למות כאן יעקב איש כפר
סכעא . כדלחמך בפרק קמא (דף י"א) :
מקרא מן התורה . לקמיה מפיש ליה :
עד שיצתה נשמתו . במוחר : ולתה
נשמתך ביהרהר . במוחר אפורך גדר .
עבר על דברי חכמים ויבטו נפש
כדלקמן : איהו נמי חויל מרקה .
והיה יכול להתרפאות ולהלל ולחיות
ע"י זה ולחיות דרבנן נמי לא יחוש
קאילו נשכו היה יכול להתרפאות
ולחיות : חויל דרבנן לית ליה אסותא
כלל . שאם נשכו נחש בעביל עבד
על דברי חכמים לא תעלה לו רפואה
וימות אם היה מתרפא מנשיב או כופו
למות על ידי נשיב חביריו שעובד על
דברי חכמים חייב מיתה מאי הוה ליה
לדמא למימר מאי מקרא הוה רובא
לדבוי : בפרהסיא יס חילו השס שזילא
[לחיי] ולמדין מומט לחלל בקדושת
השס : כל מכה שמחליין עליה את
השבת דהיינו מכה סכנה אבל שאין בה
סכנה מתרפאין וליח ליה דרב יהודה
כדלחילו ריבדא דכוסילתא לא מס (ב) :

הוא מתרפאין מן חיי
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'

הוא מתרפאין מן חיי
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'

הוא מתרפאין מן חיי
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'

הוא מתרפאין מן חיי
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'
אם ימות וכו' וכו'

→

→ [י"א רבה]

[סוף משפט דמדין
סוף]

שיצתה נשמתו
במורה כלל
ד"ט

[בגין ק"י]
לקמן ד"ה יומא
פ"ט בסודין
פ"ט
[סוף דמדין]

[ומי] חסות
בגין ק"י
ד"ט
[ומי]

דלמדין כלל
ד"ט

גליון
הש"ס
רפ"ט ד"ה
חויא וכו'
ואיח חויא וכו'
עין משפט
ד"ט מ"ט
סוף קב :

דינחא להו בע"ז ועי' בריטב"א בחידושי מנין לע"ז של ישראל שטענה גניזה מש"כ להקשות ותופ"ל מדכתוב ואשריהם משרפון באש והביא בשם הראב"ד ד"ל דהוראת שעה היתה ובשם הרמב"ן תירץ דשאני התם דליכא מאן דמבעל לה דאלו נכריים דפלוהו לא הוה דידעו וישראל דהו דידעו לא פלוהו ממש ואילו לנכריים למיכר עשאוהו שלוחים ולא להמירם להכי אינטריך קרא דאפילו פלחה ישראל ממש ורונה בבעולה אין לה בעילה עולמית עכ"פ מפורש גם לפי דבריהם שזהו מן התורה ובודאי דעכו"ם של ישראל לא מהני ביטול מן התורה רק בע"ז של עכו"ם שזכה בה ישראל מבוחר בריטב"א בשם הרמב"ן דמהני ביטול מן התורה והשער המלך בפ"ח מהלי לולב מוכיח מזה"ל בשם הרמב"ן דלא מהני ביטול מן התורה ולא ראה שבריטב"א מפורש משם הרמב"ן דמן התורה מהני ביטול דתירץ שם דמאי קאמר דאי משום הכך דמטיקרא בביטול בעלמא כגו דהא זכה אי"א וזרעו וקנאום אחרי כן ועל זה תירץ דמאורייתא מהני ביטול כמו שהקשה השט"מ שם והביא אח"כ מהתורה חיים שהקי' כן וזהו קושיא הרמב"ן וטורנו שם) וכי ש"י העור כמש"כ השענה"מ בפ"ח מהלי לולב ועי' בספר מקור מים חיים שמדייק ג"כ שכן הוא ש"י רש"י והרמב"ם דגא מהני ביטול מן התורה לדידהו ל"ע מואי דמתחלה קא סבר דאדעתא דנכרי פלח דהא מומן של ישראל לא מהני ביטול מן התורה ובדאורייתא אין ברירה ועכ"ל כמש"כ"ל דכל היכי דפלח אדעתא דנכרי כיון שהנכרי מבעל הוא כמו שלא עבד כלל ול"ע.

ה) וע"ה דבר משי"כ רומענת"ר לתרץ קו' הכ"מ בפ"ה מהלי יסוה"ת דאפילו היכי דלא שייך סדרת מאי חזית מ"מ יהרג ואל יעבור דהדר יליף רוגח מנערה המאורכה דבריו נכונים וכבר קדמוהו בזה בשו"ת חמדת שלמה סי' ל"ח עייש וילה"ר ל"י הרמב"ם שפסק כר"ל דאף ביחודו דל"ש הכברא דמואי חזית אסור למכור מפלוגתא דר' עקיבא ובן פטורה בב"מ דסי' דלבן פטורה אל ישתה אחר מהם שלא יראה במיתתו של חבירו וגם לרע"ק דר"ש וחי אחיך עמך חייך קודמים והא התם מי שאין לו קיומן של מים ביחודו דמי וא"כ אמאי אינטריך דל"ש סי' מאי חזית דהא ימותו שניהם וכיון שרשאי לעשות כן בקום ועשה כדי להליל אי"ע כמש"כ בשו"ת וממאי דגלי רחמנא דחייך קודמים אין ראוי דהא התם בשוא"ת ובשוא"ת הא אינו מחויב למכור את נפשו כמש"כ התוס' בכ"ד בש"ד ובג"ע, ובאמת לבן פטורה יהי' חידוש דין דאף בשוא"ת מחויב למכור את נפשו אבל לרע"ק אין לנו ללמוד מזה רק בשוא"ת אבל בקו"ע אפי' היכי דימותו שניהם מ"מ מחויב למכור את נפשו דאל"כ קרא דוחי אחיך למו"ל, ומכונת הש"ס דב"מ דקאמר ריו"ח האו וחי אחיך מאי עבד ל"י מיבע"ל סי' מבוחר דגם ריו"ח אינטריך להאי דוחי אחיך להא דרע"ק אלמא דהדר ב' ממאי דכ"ל בירושלמי

דיחודו מותר למכור בידים, טוב ראיתי במנחת חינוך במזהר רל"ו שהרגיש מהא דבן פטורה לענין מש"כ התוס' דאינו מחויב למכור את נפשו בשוא"ת ואולי י"ל דלא דמי דמש"כ התוס' באובסין אותו למעך את התמוק שאינו עשה מעשה בעלמו ואמריקן מאי חזית דדנוו דתינוק כומק טפי ומותר מש"כ"כ בהא דבן פטורה דכיון דלא דריש חייך קודמים והא איסור גול נחה מפני פ"ג והא דאסור להליל בממון חבירו היינו שמחויב לשלם וא"כ שניהם אינן בזכות הקיומן ואיך מה ששניהם מעלמו הוי כקום ועשה ועי' בחמ"ש שמחלק ג"כ בכה"ג דבהר"מ שבי' כדרך שאמרו באובסין כך אמרו בחלואים ועי' באס"ז שבי' לרע"ק אס חטף חבירו ושמה חייב מיתה בדייש היינו כיון דר"ש דחייך קודמים הדר דינו וזכותו בהקיומן וממילא דהשני חייב מיתה וגוף פלוגתא דרע"ק. ובן פטורה לא ראיתי מובא ברמב"ם וראיתי בשו"ת בית אפרים חאה"ע שהרגיש ע"ד השמטת הרמב"ם ועי' מג"ח שם.

ו) ובדבר השאלה אשר שאל מעכ"ת בחולה והרופאים המומחים אומרים כי בלא אפערואלין לא יחי יותר מששה חדשים ועי' נחום אפשר שיחי' אך הנחות מכוון מאוד וקרוב יותר שימות מהרה לכאורה נראה מעי' דכ"ז דודאי מת מתרפאין דלחיי שעה לא חיישינן היכא דאפשר שיתרפא אף באופן רחוק כל שניתאשו מרפואתו טוב ראיתי שכן הוא בשבוי' סי' ע"ה הובא בפ"ה יוד' סי' של"ט ובגליון הרש"א סי' של"ו וכן הוא בתשובת בנין ליון ח"ר להג' ר"י עטלינגער ובתפארת ישראל ציומא והסברא פשוטה דאין חילוק בין חיי שעה לזמן מועט של יום או יומים או חזיה חדשים ועי' בס' משנת חכמים בדק"ח בלה' עכו"ם שנסתפק ברופא ישראל אי שרי דהא דלחיי שעה לא חיישינן היינו להתרפא מרופא נכרי, ולכאורה י"ל במכה פנימית שהוא בגדר טריפה ואס' לא יעשו הנחות בודאי ימות וכמש"כ הרמב"ם בפ"ג מהג' רוגח הל"ח בהורג את הטריפה דפטור אס' ידוע בודאי בזהו טריפה ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה העלה באדם ובהו ימות אס' לא ימיתו דבר אחר א"כ אין בזה דין ריחיה בטריפה ולפ"ז י"ל דבישראל קילא דהא הרמב"ם כ' בפ"ט מהג' מלכים דב"ג חייב בהורג את הטריפה אולם בעקיף הדבר נראה כיון דלחיי שעה לא חיישינן היכא שיש בזה ספק הלל נפשות וספק פקו"ג דוחה חיי שעה א"כ אין נפ"מ בין רופא ישראל ונכרי ובס' משנת חכמים נסתפק והעלה שם דלריך שיהי' ספק השקול שיחי' כמו ספק שימות מיד אולם מהא דלחיי שעה לא חיישינן משמע דאין חילוק בדבר ובאופן שימות בודאי בלי הנחות לא חיישינן לחיי שעה כמש"כ השבוי' ועי' ש עוד מה שהעלה במשנ"ח שלריך רשות בי"ד בכל פעם ובודאי שראוי להסתבון בזה ולסמוך על דעת הרופאים היוהר מומחים ולפי דברי מעכ"ת שגדולי הרופאים בקאטיגוסבערג הכריעו כן בלי חלוקי דיעות הסכרה לסמוך עליהם. ||

סימן יז

איזה הערות בנדה

וי"גא חרמ"ד.

ד"ר וז"ל ואידי ספק דהא רוב וקרוב הולכין אחר הרוב כדמסייע בב"ב דכ"ד ממתינתין לחזקתו מן המקור והתוס' ד"ז בדיה מן הלול הרגשו בזה ודחקו בעמם הדבר וגם

א) נדה ד"ח בחוד"ה כאן כו' ופי' דכיון דתלי אביי טעמא בחששא איכא למיחש אפילו בקרקע רחוקה לית מיליה והשא לפירושו דנמצא על שלם או על

קשה אמאי אילטרין למעוטי ולמימר דגזל מותר דהא הוה אמינא הני מיני בזמן מותר כדררשינן ואכלת את מן שאין מסורין בידינו אסור חרין ודוק :

לי הוה אמינא בכלל אונא' עיקרא דקס"ד (ד) ללא יבב אכל השתא דאמרין דגנבה למא לי דהא מלאו מיחזי דכל דכן הוא דהא לא כדאמרן בפרק מרובה ו וכו' וברוב הספרים ל"ג האי ללא מקשה ליה לא יהוה בגונב נפשות מיירי . ועניינו הוא וגבי לא תרלח למימר נמי דהאי לא תגנבו שכתן ארבעתא בגופיה וכל לא אוקמי' בלאוי יחירי וכן משקלותיו במלח :

ו"ע למא לא אמר לא אפשר דמגניבה אחיא ולא ליה :

ימיה החמה ולאחת בימות ומה הקרקע נבקע ומתפשט למקונו ומתמעט . ומרויח ור"ש פירש מפני שבימות מתפשט כל לרכו ובימות המדות שאין שוות שכל כדאי' בית כור עפר מדה ומלאו דגזל לא אחי כיון יוח וגבי מרתית נמי איחיה ו הוא אימא לא קפדי בזה וקפדי בזה אינשי :

שיט ושלשה בלוג הקפידה זפני שמפסידו את גירומיו ה כדאמרין בפרק המוכר ולעשרה בלח ומשורה היא יביעית הבין ואע"פ שחומן קן כחובות בתורה וביעית זו מדה של בלשה לוגין למאה חלקים וג' לוגים הם ל"ע ד' אחד שהאחד אינו ראוי אחד משלשים ושלשה בלוג . ראה הכלי מלא ומוטף מכל אחד מנאה והוא חלק אחד ין וחלי הבין ושלישית הבין

בני אדם במלוח :

שם חולה מעותיו בעכומ"ז ומלוח חותן ברבית . פי' רב אחא משבחא שנותן מעותיו לעכומ"ז ואומר לו שילוח חותן ברבית לישראל . וי"מ בענין אחר כגון שמלוח מעות לישראל ברבית ואומר של עכומ"ז הם . אף על פי שהעמידו אלל עכומ"ז ונטל בידו כדלקמן דאמרין לקמן דאין מוליחין ומותר הכי נמי כיון דמעותיו דישראל נינהו אסור א"כ כגון שאמר ליה לישראל חצרו לך והלוח לי מעות מן עכומ"ז והלך והלוח הוא מעותיו דהלוח סבר דמי עכומ"ז הם דבהכי אמרי' אני הוא שהבחנו וכו' :

שם אפילו עד [כחן] יבין רשע ולדיק ילבש אבל מכאן ואילך יבין רשע וילבש רשע שאין מוליחין ממנו בדיינין :

שם למורא ניחן ולא להשבון כלומר דמפני מורא השם אין לו ליקח רבית אבל אם לקחו לא ניחן להשבון דמכל מקום עבר עליו את השם ואין לו תקנה בהשב' כמו שאלו אומרים בגזילה דכיון שהשיב הגזילה הוי' לאו מחוקק לגמרי באלו לא גזל . דברבית אע"פ שהשיב הממון לא נתקן בלאו ולדיק לעשות תשובה על עבירה על לאו של רבית . מיבוי אם יעשה תשובה על הלאו אין מועיל לו אם לא יחזיר הממון וכדאמרי' אי עשה תשובה איבעי ליה לאהדורי ולא כמו שפי' הב"ה למורא ניחן ולא להשבון דכיון שיעשה תשובה על הלאו ויהא ירא שמים אינו לדיק להשיב הממון דזה אינו נראה כדפרי' וכל הני מיעוטי לא דריש להו ר' אליעזר כלל :

שם רבא אמר מהכא וכו' פי' אליבא דר' יוחנן הוא דמפרש טעמא מקרא אבל לדידיה סבירא ליה כרבי אלעזר כדאמרין ברש פירק הגזל זוטא ומייתי לה הכא גבי היות להן אביהן מעות של רבית אינן חייבין להחזיר וקאמר אל תקח מאתו נשך ותרבית לדידיה אזהריה רחמנא לבריה לא אזהריה רחמנא דמשמע דסבירא ליה דאיבוי גופיה חייב להחזיר וכדפסקי' לקמן הלכ' כרבי אלעזר :

שם הוקשו מלוי רבית לשופכי דמים דבההוא ענינא כהב והוליד בן פריץ שופך דם ובהאי קרא כולל איבוי בהדי רבית דקאמר את כל התועבות עשה ואיית דאמרי משום דכתיב דמי' זו ולא נהיר דהא אמרי' ליה בשאר עבירות ור"ש פירש דרבית כאלו שופך דם הוא שמענה אחו וממיתו :

דף סב מושב

ישתו שניהם וימותו והכי דריש ליה בן פטורה לקרא וחי אחיך עמך כלומר עמך יחיה שאם יוכל לחיות עמך כרי טוב ואם לאו מוטב שימותו שניהם ואיית דאמרי דמותרת לרשך כמוך :

שם הכא בשעשה תשובה . איית דבעי למימר דרבי יוחנן מתרין לברייתא הכי ולא אילטרין לתיורלא אחרינא דהוא הדין דאפי' אביהם וכו' דהשתא קא משני דלעולם אינה יולאה בדיינין אלא כיון שעשה תשובה איבעי ליה לאהדורי כדי ללאת ידי שמים . וקשיא לן להדין פירושא אמאי לא קא משני בחוספחא דלקמן הגולתן ומלוי רבית דקחני

בשעשה תשובה ואינו יולא להשבון . ובברייתא דלקמן לשנויי הכי לכאי כבשרא קמייתא נראה לגרסא אל אילטריתא לחיה

שם לא מאי קום עשה פ"ש לעולם אימא

כרבי יוחנן . והאי דחגיג שונא בעלמא דרבי נחמיה ללא תשימון לאו כלום הוא ללא גבה ישנן בקום עשה דבשונא לחודיה מחייבי ול והאי דאמרי מאי קא סברי דמי הא עבדי לאיסוריהו היכי דאמרין דכי (ח) איבעי לן למימר בלא גיבוי היכי אמר מפני שיטנו בקום בקריעה והאי פירושא לא השכתן בכולי ש"ס דמאן ד למלחיה אליבא דתנאי וליה דכ"ע כדידך סבירא להו . להקשות דכולי עלמא (ט) ללא לייסי מילתא אפילו אי דאע"ג שגצו מחזירין כמאן בשגס לכולי עלמא אית לה וכו"ס מוקמינן בבא ללאם אהדורי נינהו הא ליתא ד אילטרין לאוקומה מילתא ו משמע לש"ס האי סברא הכי ללא אדכר בש"ס א"כ

(ל) **שם** מלאתי מוגה . ו פוטרין הערב

דמלוח עובר בכולן (ט) ולוי

(ג) בסוף מהני' עובר בלו

(ס) פותר מן הלאו שעליו

דידכו ניתק לעשה דכתיב ו

(ע) **ע"ב** ואנא דאמרי

אהדורי נינהו כ

נינהו דהאי וחי אחיך לכו

דקחני מחזירין אמרי' מדרבנ

אתא לדיה וקשיא לרבי י

היא דאפי' למאן דאמר דל

כור דזהב (ז) מיהו לסנני

מתקן : (י) ד' (ג) בסוף פרקין ודף ע"ה פ"ב וכו' דבור אחד : (ה) אצרייתא שפי' כו' כ"ל : (ה) תיבת דמי' (ח) כפירש"י כ"ל וכוונתו למאי

ע"כ
מקובל

וכתב הרשב"א דלענין הלכה לא נפקא לן מידי מהאי פלוגתא דכר' אלעזר קי"ל ואני אומר דאע"ג דלגבי רבית קלוזה לא נפקא לן מידי לגבי חבך רבית נפקא לן דחבך רבית לר' אלעזר כרבית קלוזה לר' יוחנן הילכך אי רבית קלוזה לר' יוחנן אינו מחזיר אפילו בא לי"ש הכי נמי בחבך רבית לדין. הר"ן ז"ל:

וה"ל הריטב"א ונראה דחבך רבית בדבר מסויים חייב להחזיר בבא לי"ש אם עשה תשובה ושמעינן לה מרבית קלוזה לר' יוחנן שאינה יולאה בדוינים ואפילו בידי שמים והוא מודה שחייב הוא ובגו להחזיר בדבר מסויים בשעשה תשובה וה"ה לחבך רבית מדרבנן וי"ל דבחבך רבית דרבנן לא החמירו כ"כ, והראשון יותר נכון. ע"כ:

רבא אמר מגופיה דקרא סימא דמשמע הכא דרבא ס"ל כר' יוחנן דרבית קלוזה וכו' ובריי הגוזל בחרח דריש רבא וחי אחיך עמך כדדריש ליה הכא רב נחמן בר ילחך אליבא דר' אלעזר ועוד דאמר לקמן אמר רבוי מאן דמסיק וזוה דרביתא וכו' רבא אמר מפקי' מיניה אלמא ס"ל לרבא רבית קלוזה יולאה בדוינין וי"ל דהכא אליבא דר' יוחנן קאמר אבל אינו ס"ל כר' אלעזר וכו'. מגופיה דקרא שמעת ליה דרשא דר' ילחך דדריש מדיוקא דלמיתה ניסן ולא להשבון לא חשיב מגופיה דקרא דולא להשבון לא כתיב בקרא אבל השתא דדריש מהיקושא היינו מגופיה דקרא דהוי כאלו כתיב בהדיא. הרא"ש:

דף סב ע"א ור' יוחנן האי וחי אחיך מאי עביד ליה פי' שזו מקרא של תורה ומיותר לדרשא אבל בקראי דר' יוחנן שאינה אלא דרשא בעלמא וכעין אסמכתא מד"ס לא פרכינן לר"א מאי עביד להו. הריטב"א:

שנים שהיו מהלכין בדרך וכו' חייך קודמין לחיי חברך ואותו אדם שהמים בידי שופה ומליל נפשו דחיו קודמין להליל את עלמו. חטפן אחד מהם מחברו ושתה וחברו מת על ידו חייב בדויני שמים כן נראה דמאי חזית דדמי' סומק טפי. הרמ"ך.

חייך קודמין וכו' וא"ת ור' אלעזר מנא ליה הך דרשא דר' עקיבא וי"ל דנפקא ליט מדכתיב עמך וא"ת ודילמא כוליה להכי הוא דאתא ומנא לך הך דרשא דאהדר ליה כי הוה דניחי אחיך בהדך וי"ל דנפקא ליה מדשמכיה ארבית. תלמיד הר"ף:

כדאמר רב פנחס בתחלת הגזול קמא בשעשה תשובה ולא הספיק להחזירה עד שמת. ר"ת ז"ל:

בשעשה תשובה כגון דחזייה לאבוקה דיתמי דאהדר וזוי דרביתא לאחריני והוה מזדהר דלא לישקול רביתא ושמעו נמי דאמר ליהדר הני פירי ושאר מטלטלי ולא הספיק להחזיר עד שמת והיינו תשובה דעביד. הרמ"ך:

מאי אע"פ שגבו איכא. פירוש אחא לתקוני גופה דצרייתא דלא תימא משבשתא היא ולא תפרוך מינה אבל אין לומר שגשגתא שלא תאמר גבו קאי אגזלן אבל מלוי ברבית דשלא גבו ומאי מחזירין שטררא כדלקמן שזה דוחק גדול ולא ניתן ליה אמר דהא מחזירין ואף ע"ג שגבו קאי אכלהו. לא מאי קום עשה לקרועי שטררא פירוש דלעולם לכ"ע צעי לאהדורי אבל החזרה לא מקרי קום עשה אחר שגבו והכא בשלא גבו ומאי קום עשה קריעת השטר וכדפרשי' ואהדר ליה מאי קסבר כגבוי דמי הא עבוד לאיסורייהו והא אמרת דחזרה דבתר גבייה לאו כלום הוא אי לאו כגבוי דמי עבוד ולא כלום פי' ולמה לי טעמא דקום

צנייהם מחלוקת
שוב דקדקתי בפרט
צנייהם כחוט
מאי קום עשה לאו
מכלל דת"ק ס
הראב"ד. לאו משום
לעשה וה"ק לא תקח
הא אין הרבית שלו ו
תנאי היא דתניא ר'
מפני שהם צק
דבר תימה גבי פרע
ומסייפי להו דבתוספי
קבלן ומתחייב לו הלו
גמור הוא ואם פרע
להחזיר לו וזה ודאי צ
אין ר' נחמיה ור' אל
אלא מן הגד הזה אבל
על לא תשימון אלא
והוא פטור מן המלקו
מאי קום עשה לקרו
יוחנן והכא פלוג
גבו י"ל דאיכא איסורא
תנאים ובהא פלוגי ד
תשימון ור' נחמיה ור'
דלא גבו איכא קום עו
בה קום עשה אינו ר'
שים בה קום עשה כ
שייך האי תקנה דקרו
דמשכתת לה כגון שפ
ופריך מאי קסבר וכו'
וא"כ מ"ע דת"ק כך פי
מ"ט דת"ק וע"ק דאין
דה"פ מאי קום עשה
כר' יוחנן וכו' אלא פלי
לא קאי אלא אלא דל
ופריך מאי קסבר אי
ליה איסורייהו פירוש ו
דבשגבו בלאו דלא תש
קאי אלא תשימון ואי ג
מאי פוטרין שייך לומר
לעולם לאו כגבוי דמי וי
ולפירוש החוס' קאי ג
כגבוי דמי ודקשיא לך
ור' נחמיה ור' אלעזר
הפיסוק ועד שעת ג
פוטרין דיש לו תקנה ע

לת שהוא גוזל את חבירו בלי
 זבחין צוה אני הוא שהבנתני
 ו לא שייך לומר על עבירה
 זו כי לא"כ בכל מלות עשה
 כך הארבו לומר לעבור עליו
 וזה על מלות יליית ומיהו
 ולכן ומוכרו לאחרים דהשתא
 משמע להו לפרש הכי דא"כ
 ים אבל בצגדו משמע בצגד
 אקים ודו"ק: בר"ה רבא
 ו לוקח טו' עכ"ל: יש לקדק
 כרשות לוקח ואע"ג דליכא
 חזיר דלא ניתן להשבון והא
 יעי למיתני סיפא הכי להן
 זה ולמורא כיהן ולא להשבון
 לומר לרמי בר חמא התם
 דמי וס"ל ע"כ כר"א דיוצא
 בזהו נמי אינו חייב להחזיר
 כמ"ד לאו כרשות לוקח

חייב בלאו דשימה ולא ניתקן בהשבה אלא משום דר"ג ור"ח נקמו התוס' היכא דלא גבי
 רבית דהיכא דגביה רבית מודו דחייב בלאו דלא תשימוזן ולא ניתקן בהשבה אלא ליה
 דואל תקח וגו' ודו"ק: ע"ב בר"ה לקח הימנו טו' וכי לא ידע דאסור לפסוק יין תחת
 חוב כו' עכ"ל הכי פסיקא להו מטעמא דקאמר חב"ג שאין לזה למוכר יש לזה לאיש אחר
 ויכול לקנות ממנו עכשיו בדמים דלא שייך למימר הכי בפוסק עמו בחוב שיש לו עליו
 וק"ל: בא"ד ור"ה אמאי תני גבי יין אין לו כי נמי יש לו אסור טו' עכ"ל לרבה דמוקי
 לה בר' חייא אפשר דחב"י הא נמי קא קשיא ליה מאי אריא אין לו אפילו יש לו נמי אבל
 קשיא וזה אפילו לרבה דמסיק לה כדרכי ארבעין לא חילטריך למתני' גבי יין אין לו
 ותירלו דגבי יין לא קשיא ליה לחב"י מאי אריא אין לו כו' דמשום חטין דרישא נקט אין
 לו אלא דברייתא גופא בחטין קא קשיא ליה לחב"י מאי אריא אין לו אפילו יש לו נמי לר'
 חייא ומתוך לה רבא כדרכי ארבעין ודו"ק: בר"ה הרי שנוטה טו' דהכא מיירי שלא
 פטרו ממנו עד כו' עכ"ל וכדאקשין מאי אריא אין לו אפילו יש לו נמי ליכא למימר
 דמתניתין דהכא איירי שפטרו מהחוב [א] דא"כ כיון דמעות קטות בכה"ג אפי' אין לו
 נמי ומטעמא דאע"פ שאין לזה יש לזה וק"ל:

ד"א דף סב ע"ב וחי אחיך פמן חיך קודמין וטו' דמלת פמן משמע שיבא הוא פמן
 לך ונראה לפי הדגש דרבי פקידא דאם היה הקיטון של מים על פניהם
 דמודה רש"ק לכן פמורא דמיהם ימותו ואל יראה טו' ואפשר דהיינו פממא כדלמרינן דמאי חזית
 דמחא דידך קומק מפי מדמח דמבנד וק"ל:

דף סג בר"ה רבית ע"מ להחזיר כו' כגון שהתנו עמו שאם יסדו יתן השכר טו' עכ"ל
 ומאי איירי שלא מלריכו לפדותו תחלה קודם שינכה לו שכר דירה ואין כאל
 רבית כלל ואתיא דר"מ אפילו כדרבנן דר"י וק"ל: ע"ב בר"ה ופוסקין על שער שבזוק
 כו' ממה שיזדמן לבעל חטין למכור אפילו בזוק של אבלבאי וארבי עכ"ל חב"ג דאפילו
 ר"י לא מוקי מתני' אלא כדחמוס מ"מ הך דרבי ינאי הוה מלינן לאוקמי באבלבאי
 וארבי ודו"ק:

דף סד בר"ה מה שפזי חולבות טו' פריד' אמר רב כו' שרגיל לקנות בעוד שהוא צופר
 טו' עכ"ל ק"ק להאי תירוצא דומיא דרבי בהך דקרי שקנאן בעוד שהן בני זרת
 והאי הקדמת מעות עד זמן שיהיו בני גרמירא ל"ל למימר דא"ל יהיבנא לך בני גרמירא
 דהוי כמו כך וכך מוכר לך ה"ל למנקט רבותא שפי דאפי' אם מכר לו הן רב הן מעט
 מה שיגדל הקרי נמי אסור ודו"ק: בר"ה אי תקפה כו' אבל בקנקנים דמוכר מלי אמר
 ליה הא חמרך והא קנקך כו' עכ"ל והכא הילך ד' זווי אחזיתא דחמרך משמע נמי
 דמיירי בקנקנים דמוכר ועוד לחד תירוצא מיירי בלא משך ודו"ק: בא"ד ור"ה מאי לריך
 טו' דאפילו בתקפה דליכא למימר הכי דשרי להתנות טו' עכ"ל חב"ג דאיכא למימר
 דאשמעינן התם דשרי בלא תנאי מ"מ כיון דבכל יוכל להתנות אי תקפה ברשותך ה"ל

עות מה מהני דיש לזה כיון דאיש יוכל ליקח שאין לו מעות ופי' בפוסקים:

חבמת שלמה

לא יזהיר הכ"י שלא יעשו ערמה בדבר כי הוא היודע להבחין וכן נעיל גבי מלוה ברבית ותולה בעוד כוכבים
 אפי' שהוא עובר על כמה לאזין של רבית ואפי' כתוב צוה אני ה' יוש מפרישים דלא כתבה סמורה אני ה' אם
 לא שמשמע לנו חדוש בדיון וגבי רבית אולי משמע לנו דע"י עובד כוכבים שרי ודו"ק ולא נהירא דמהיכי תיתי
 לאסור ע"י עובד כוכבים מדאורייתא וגם דוחק לומר דמשמע לנו חדוש דלמא כפשוטו הוא מזהיר שלא יעשו
 ערמה כי הוא היודע ועד הלא בתסקלות כבר נשמע ונראה בעיני דכל היכא דכתב אני ה' היינו להזהיר
 שאל יעשו ערמה לרמאות סבריות וגבי יליית מה ערמה יש בדבר הלא עובר על מלות יליית ואיכ' יבסל
 מלות יליית מעקרו אלא נודאי איירי שמוכרו לאחרים וכן איתא באשרי' ומוכרו לשם תכלת וא"כ הוא
 גוזל את סבריות והלוי בלאו דלא תוט במקח וממכר ואיך תלוי הענין במלות יליית ע"כ הוא לאמר
 דת"ס תלה במלות יליית להודיע לנו שמתת התלוי שאלה בצגדיו לשם יליית הוא עובר אפי' פדיון לא
 מוכרם ודו"ק (פי' במהרש"א):

דף סב ע"א רש"י בדיה לעולם לאו כו' תנא קמא בס"ד: ע"ב רש"י בריה רבית מוקדמת טו'
 קתני לה והא כו' סד"א:
 ד"ה ר"י ר"י ו' ואמר רב נחמן האי מאן דאזיף כו' ב"ל: רש"י בדיה מה לי כו' ששער סתמא

ק'
 נקח וממכר באתה לא אלטריך
 ו' כדלמרינן לפיל וכן בתמורה
 ויליאת תלריס ברבית לפי שאלו
 ' בין עשה של צבור כו' לפי
 נסיהם כדי לננות את פיתוס
 ו כווקיס כו' שיהו צדיו לרבות
 בהבטחם בן זה שמושב לרבות
 ו ומתעט מעותיו כמ"ס לקמן
 ופוסק ודו"ק:
 יין הרבית דת"ק טו' ואין
 הם דדוקא בלא גביה עדיין
 בית ע"י השבה שפיר ניתקן
 ו דלאו דשימה מתלה תלי
 נקדע השער קודם שיגביה

בור עליו בשני לאזין וכו' וי"ל
 גופיה ולעבור עליו בשני לאזין
 דלא אסרינן לעבור עליו בשני
 שנכתוב לקמן בוף ס"ב גבי הא
 קום עשה: ע"ב ג"מ היינו
 פוסמן משקלותיו במלח לוקמ'
 ני לאזין משום דזה כתוב בהדיא
 זשקולת למה לי לא פריך אלא
 שמשע דלא ישקול סמס בידי
 צריך לאוקמי לפוסמן משקלותיו
 כתב זה משום דהוקשה לרש"י
 והקפן מסנו אינו בכור לכך
 ו שתולה סלא אילו בבגדו וכו'